

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเกี่ยวกับต้นทุนและผลตอบแทนทางการศึกษาของวิทยาลัยช่างศิลป์ เป็นการศึกษาค่าใช้จ่ายทางการศึกษาทั้งในส่วนของนักศึกษาและของรัฐ ในการจัดการศึกษาของวิทยาลัยช่างศิลป์ นอกจากนี้ยังได้ศึกษาผลตอบแทน อัตราผลตอบแทนส่วนบุคคลและอัตราผลตอบแทนทางสังคม เพื่อให้ได้ข้อมูลต้นทุนค่าใช้จ่ายของนักศึกษาอันจะเป็นประโยชน์ในการจัดวางแผนการศึกษาด้านนี้ อีกทั้งทำให้ทราบอัตราผลตอบแทนการลงทุนในการจัดการศึกษาด้านนี้ของรัฐ ได้ข้อมูลสนับสนุนซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจของบุคคลในการเข้าศึกษาต่อในวิทยาลัยช่างศิลป์

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยมีสองกลุ่ม คือ นักศึกษาวิทยาลัยช่างศิลป์ในปีการศึกษา 2529 จำนวน 274 คน และกลุ่มตัวอย่างผู้สำเร็จการศึกษาจากวิทยาลัยช่างศิลป์ตั้งแต่ปีการศึกษา 2518 ถึง 2529 จำนวน 229 คน กลุ่มตัวอย่างได้จากการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ตามชั้นปีที่ศึกษาและตามปีที่สำเร็จการศึกษา ตามลำดับ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามสองฉบับ คือ แบบสอบถามค่าใช้จ่ายนักศึกษา ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นเองมี 2 ลักษณะ คือ ลักษณะแรกเป็นแบบเติมค่าเกี่ยวกับจำนวนเงินค่าใช้จ่ายด้านต่าง ๆ ของนักศึกษา กับลักษณะแบบเลือกตอบซึ่งเป็นคำถามเกี่ยวกับสถานภาพนักศึกษาทั้งหมด จำนวน 35 ข้อ และแบบสอบถามรายได้ปัจจุบันของผู้สำเร็จประกาศนียบัตรศิลปศึกษาชั้นสูง มี 2 ลักษณะ คือ เป็นแบบเลือกตอบและแบบเติมค่าในตอนที่ 1 และตอนที่ 2 ส่วนตอนที่ 3 เป็นลักษณะแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) รวมทั้งหมดจำนวน 32 ข้อ

การเก็บรวบรวมข้อมูล สำหรับข้อมูลค่าใช้จ่ายนักศึกษาวินิจฉัยวิทยาลัยช่างศิลป์ ผู้วิจัยเก็บข้อมูลด้วยตนเอง ส่วนข้อมูลรายได้ปัจจุบันของผู้สำเร็จประกาศนียบัตรศิลปศึกษาชั้นสูง ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ โดยแนบจดหมายชี้แจงจุดมุ่งหมายและความสำคัญในการตอบแบบสอบถามไปยังกลุ่มตัวอย่าง

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้โปรแกรมสำเร็จรูป เอส ที เอส เอส เอ็กซ์ (SPSS^X) โดยทำค่าเฉลี่ยต่อคนต่อปีสำหรับค่าใช้จ่ายส่วนตัวนักศึกษา ส่วนค่าเสียโอกาส คำนวณจากรายได้หลังหักภาษีของผู้สำเร็จชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นตามบัญชีเงินเดือนข้าราชการ บัญชี 3 แล้วปรับด้วยอัตราว่างงาน ค่าใช้จ่ายสถาบันหรือต้นทุนทางสังคมด้านค่าใช้จ่ายดำเนินการนำข้อมูลที่คัดลอกมาได้มาหาค่าเฉลี่ยต่อคนต่อปี ส่วนค่าใช้จ่ายทุนทรัพย์สินนำมาหามูลค่าประเมินต่อปี จากนั้นจึงปรับต้นทุนทางสังคมทั้งหมดเป็นค่าใช้จ่ายต่อผู้สำเร็จ 1 คน สำหรับรายได้ของผู้สำเร็จการศึกษานำมาหาค่าเฉลี่ยของรายได้ในแต่ละระดับอายุ แล้วนำข้อมูลรายได้ที่สำรวจได้มาสร้างสมการถดถอยของรายได้หรือสมการกะประมาณรายได้เพื่อจัดอิทธิพลของตัวแปรอื่น ๆ ออกไปให้เหลือเพียงการศึกษาเท่านั้น และนำมาทำนายรายได้จนถึง 60 ปี ซึ่งถือเป็นปีที่เกษียณอายุการทำงาน จากนั้นจึงนำค่าต้นทุนและผลตอบแทนที่ได้มาคำนวณค่าอัตราผลตอบแทนภายในส่วนบุคคลและทางสังคม

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสามารถสรุปได้เป็นด้านต่าง ๆ ดังนี้คือ ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับการจัดการศึกษาของวิทยาลัยช่างศิลป์ สถานภาพทั่วไป และต้นทุนส่วนบุคคลของนักศึกษาวิทยาลัยช่างศิลป์ ต้นทุนทางสังคมในการจัดการศึกษาช่างศิลป์ สถานภาพทั่วไป และรายได้ของผู้สำเร็จระดับประกาศนียบัตรศิลปศึกษาชั้นสูงจากวิทยาลัยช่างศิลป์ อัตราผลตอบแทนส่วนบุคคล และอัตราผลตอบแทนทางสังคม

1. ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับการจัดการศึกษาของวิทยาลัยช่างศิลป์

วิทยาลัยช่างศิลป์เป็นสถานศึกษาของรัฐสังกัดกรมศิลปากร กระทรวงศึกษาธิการ ให้การศึกษาในระดับประกาศนียบัตรศิลปศึกษาชั้นกลางโดยรับนักเรียนที่จบจากระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เข้าศึกษาต่อ 3 ปี และระดับประกาศนียบัตรศึกษาชั้นสูงรับนักศึกษาที่จบระดับประกาศนียบัตรศิลปศึกษาชั้นกลาง เข้าศึกษาต่ออีก 2 ปี วิชาที่สอนในหลักสูตรทั้งสองระดับ ประกอบด้วย วิชาแกนสามัญและวิชาแกนอาชีพ วิชาแกนอาชีพ ประกอบด้วยวิชา ทฤษฎีศิลป์ต่าง ๆ เช่น ทฤษฎีสี ทัศนียวิทยา ประวัติศาสตร์ศิลป์ ภายวิภาค ทฤษฎีองค์ประกอบศิลป์ ส่วนวิชาศิลปภาคปฏิบัติ ได้แก่ วิชาวาดเส้น จิตรกรรม ประติมากรรม องค์ประกอบศิลป์ ศิลปะไทย สถาปัตยกรรมไทย ลายรดน้ำ ออกแบบตกแต่ง ภาพพิมพ์ เครื่องเคลือบดินเผา เป็นต้น

เกณฑ์ในการจบหลักสูตรระดับประกาศนียบัตรศิลปศึกษาชั้นกลางต้องเรียนครบ 150 หน่วยกิต เข้าร่วมกิจกรรม 1 คาบต่อสัปดาห์ ตลอด 3 ปี และได้ระดับผลการเรียนสะสม หมวดวิชาศิลปภาคปฏิบัติตลอดหลักสูตรไม่ต่ำกว่า 2.00 หลักสูตรประกาศนียบัตรศิลปศึกษาชั้นสูง เกณฑ์การจบหลักสูตรต้องเรียนครบ 86 หน่วยกิต ระดับผลการเรียนเฉลี่ยสะสมตลอดหลักสูตร ไม่ต่ำกว่า 2.00 และเข้าร่วมกิจกรรมภาคเรียนละ 1 กิจกรรม ตลอดหลักสูตร

สำหรับค่าบำรุงการศึกษาและค่าธรรมเนียมต่าง ๆ ในระดับประกาศนียบัตรศิลปศึกษาชั้นกลางและชั้นสูง เก็บค่าธรรมเนียมรายวิชาหน่วยกิต 10 บาท และ 20 บาท ตามลำดับ วิชาภาคปฏิบัติเก็บเท่ากันทั้งสองระดับ คือหน่วยกิตละ 5 บาท ปัจจุบันมีอัตราส่วน นักศึกษา : อาจารย์ = 9 : 1 นับว่าเป็นอัตราส่วนที่ค่อนข้างต่ำเมื่อเทียบกับระดับมัธยมศึกษา ในสังกัดกรมสามัญศึกษา ซึ่งมีอัตราส่วนนักศึกษา : อาจารย์ = 20 : 1

2. สภาพทั่วไปและต้นทุนส่วนบุคคลของนักศึกษาช่างศิลป์

2.1 สภาพทั่วไปของนักศึกษาช่างศิลป์

ลักษณะของกลุ่มตัวอย่างนักศึกษาที่สำรวจปรากฏว่า มีสัดส่วนของเพศชาย มากกว่าเพศหญิง โดยนักศึกษาจากกรุงเทพฯ มีสัดส่วน (ร้อยละ 60.9) สูงกว่านักศึกษา ต่างจังหวัด นักศึกษาพักอาศัยในบ้านของตนเอง นักศึกษาที่มาจากบิดาและมารดามีอาชีพรับราชการ และประกอบธุรกิจส่วนตัวมีสัดส่วนสูงกว่านักศึกษาที่เป็นบุตรผู้รับจ้าง ลูกจ้างเอกชน หรือรัฐวิสาหกิจ อย่างไรก็ตาม รายได้บิดาส่วนใหญ่เฉลี่ยประมาณเดือนละ 5,001-7,000 บาท สำหรับมารดา ส่วนใหญ่ไม่มีรายได้หรือถ้ามีรายได้ก็เป็นรายได้ที่ไม่สูงนัก ผู้อุปการะในระหว่างศึกษาคือบิดาและมารดา นอกจากนี้ยังปรากฏว่านักศึกษาวิทยาลัยช่างศิลป์มีงานพิเศษทำระหว่างศึกษาถึงร้อยละ 24.8

2.2 ต้นทุนส่วนบุคคล

ต้นทุนส่วนบุคคลเมื่อพิจารณาเฉพาะด้านค่าใช้จ่ายทางตรง พบว่าเป็น ค่าใช้จ่ายส่วนตัวนักศึกษามากกว่าค่าใช้จ่ายให้สถานศึกษา โดยจ่ายเป็นค่าอาหารในสัดส่วนที่ สูงสุด คือ ร้อยละ 27.41 ของค่าใช้จ่ายส่วนตัวทั้งหมด ส่วนค่าอุปกรณ์การศึกษามีสัดส่วนสูง รองลงมา คือ ร้อยละ 24.59 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมด ค่าใช้จ่ายให้สถานศึกษามีค่าต่ำมาก

กล่าวคือ ตลอด 5 ปีการศึกษา มีค่าเพียง 5,870 บาท และเมื่อเปรียบเทียบระหว่างชั้นปี พบว่าค่าใช้จ่ายส่วนตัวของนักศึกษาชั้นปีที่ 5 มีค่าสูงสุด รองลงมาได้แก่ ชั้นปีที่ 3 คือมีค่า 23,125.71 บาท และ 20,585.90 บาท ตามลำดับ เมื่อพิจารณาด้านทุนส่วนบุคคล (ต้นทุนทางตรงร่วมกับต้นทุนทางอ้อม) ในการศึกษาจนจบหลักสูตรประกาศนียบัตรศิลปศึกษาชั้นสูง หรือตลอด 5 ปีการศึกษา นักศึกษาต้องเสียค่าใช้จ่ายเป็นเงิน 178,261 บาท

3. ต้นทุนทางสังคมในการจัดการศึกษาช่างศิลป์

ต้นทุนทางตรง ด้านค่าใช้จ่ายดำเนินการส่วนใหญ่ (ร้อยละ 94.51) จ่ายจากเงินงบประมาณที่เหลือเป็นรายจ่ายจากเงินนอกงบประมาณ และหมวดรายจ่ายที่มีค่าสูงสุดคือ หมวดเงินเดือนและค่าจ้างประจำ ที่เหลือเป็นค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ในหมวดวัสดุใช้สอย และสาธารณูปโภค มีค่าเป็นส่วนน้อย ค่าใช้จ่ายทุนทรัพย์สิ้นเฉลี่ยรายปีต่อนักศึกษา 1 คน มีค่า 4,404 บาท เมื่อเปรียบเทียบค่าใช้จ่ายดำเนินการกับค่าใช้จ่ายทุนทรัพย์สิ้น จะเห็นได้ว่า ค่าใช้จ่ายดำเนินการมีค่าสูงกว่าถึงร้อยละ 50 และเมื่อนำต้นทุนทางตรงทางสังคมปรับด้วยการเรียนช้ากว่ากำหนดและการลาออกกลางคัน เพื่อเป็นต้นทุนต่อผู้สำเร็จหนึ่งคน ผลปรากฏว่า ค่าที่ได้ใหม่สูงกว่าค่าที่ยังไม่ได้ปรับถึง 34,047 บาท ตัวเลขนี้แสดงถึงค่าใช้จ่ายที่สูญหายไปต่อผู้สำเร็จหนึ่งคน เป็นที่น่าสังเกตว่าในปีหนึ่ง ๆ รัฐต้องสูญเสียงงบประมาณสำหรับความสูญเปล่าทางการศึกษาดังกล่าวเป็นจำนวนไม่น้อยทีเดียว เมื่อปรับต้นทุนทางสังคมด้วยดัชนีราคาผู้บริโภค เพื่อให้เป็นค่าปัจจุบัน ได้ค่าใช้จ่ายต้นทุนทางสังคมของนักศึกษาผู้สำเร็จระดับประกาศนียบัตรศิลปศึกษาชั้นสูงมีค่า 184,379 บาท

เมื่อเปรียบเทียบต้นทุนทางสังคมและต้นทุนส่วนบุคคลปรากฏว่ามีค่าแตกต่างกันไม่มากนัก ซึ่งโดยทั่วไปสถานศึกษาของรัฐผู้รับบริการทางการศึกษาส่วนใหญ่จะเสียค่าใช้จ่ายน้อยมากเพราะรัฐได้ให้เงินอุดหนุนเป็นจำนวนมากอยู่แล้ว และผลการวิจัยนี้กลับมีค่าใกล้เคียงกัน แสดงให้เห็นว่านักศึกษาช่างศิลป์ต้องรับภาระทางการศึกษาค่อนข้างสูง

4. สถานภาพทั่วไปและรายได้ผู้สำเร็จระดับประกาศนียบัตรศิลปศึกษาชั้นสูง

4.1 สถานภาพทั่วไป

ลักษณะกลุ่มตัวอย่างผู้สำเร็จการศึกษา (ปี พ.ศ.2518-2529) เป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิง ซึ่งสอดคล้องกับสถิติจำนวนนักศึกษาของวิทยาลัยช่างศิลป์ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 40.4) มีอายุระหว่าง 26-30 ปี สถานภาพเป็นโสด เป็นผู้ที่มีงานทำระหว่างศึกษาสูงถึงร้อยละ 59.6 บิดาของผู้สำเร็จส่วนใหญ่ประกอบธุรกิจส่วนตัว ผู้สำเร็จส่วนใหญ่ทำงานเป็นพนักงานในบริษัทหรือธุรกิจเอกชน นอกจากงานประจำที่ทำแล้ว ร้อยละ 58.1 มีงานพิเศษและในจำนวนดังกล่าวมีทั้งผู้มีงานพิเศษทำตั้งแต่ 1 ชนิด ถึง 3 ชนิด

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับผลตอบแทนจากการศึกษา ในวิทยาลัยช่างศิลป์ทั้งในส่วนที่เป็นตัวเงินและไม่เป็นตัวเงิน ว่าให้ผลคุ้มค่ามากและมากที่สุด โดยเฉพาะผลตอบแทนในส่วนที่ไม่เป็นตัวเงิน อันได้แก่ ความภาคภูมิใจ ความมีหน้าตาในสังคม ความสุขในการทำงาน มีค่าถึงร้อยละ 67.7

4.2 รายได้ผู้สำเร็จการศึกษาระดับประกาศนียบัตรศิลปศึกษาชั้นสูง

ผู้สำเร็จการศึกษาระดับประกาศนียบัตรศิลปศึกษาชั้นสูง (ปี 2518-2529) มีอายุระหว่าง 21 ปี ถึง 37 ปี รายได้โดยเฉลี่ยต่อคนต่อเดือนมีค่าต่ำสุด 4,127.17 บาท และสูงสุด 15,319.17 บาท ส่วนใหญ่รายได้จะเพิ่มขึ้นตามอายุมีเฉพาะบางช่วงอายุที่รายได้สูงมาก เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างในระดับอายุนั้นนอกจากทำงานประจำแล้วยังมีงานพิเศษทำหรือบางคนก็ประกอบธุรกิจส่วนตัวพร้อมกันไปด้วย ในขณะที่บางอายุ (30 ปี และ 35 ปี) กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอาชีพรับราชการจึงทำให้รายได้ต่ำมากกว่าปกติ อย่างไรก็ตาม เมื่อปรับรายได้จากข้อมูลดิบโดยการสร้างสมการกะประมาณรายได้ด้วยวิธีการวิเคราะห์ถดถอยเชิงซ้อน (Multiple Regression Analysis) แล้ว ปรากฏว่าตัวแปรที่ส่งผลต่อรายได้มากที่สุดคือ อายุ ตัวแปรที่มีความสำคัญรองลงมาได้แก่ อาชีพรับราชการ จำนวนชั่วโมงในการทำงานต่อวัน การได้ไปฝึกอบรมหรือดูงาน อาชีพประกอบธุรกิจส่วนตัว ผู้เคยได้รับรางวัลทางศิลปในระหว่างศึกษา อาชีพพนักงานรัฐวิสาหกิจ และผู้เคยมีงานพิเศษทำระหว่างศึกษา ซึ่งตัวแปรทำนายทั้ง 8 ตัว ร่วมกันอธิบายรายได้ก่อนภาษีได้ร้อยละ 45.39 ส่วนที่เหลือเป็นผลจากบังเอิญ

อื่น ๆ ที่มีได้ปรากฏในสมการ สำหรับสมการกะประมาณรายได้หลังภาษีอธิบายได้เช่นเดียวกับสมการก่อนภาษี เมื่อปรับรายได้ใหม่แล้วปรากฏว่ากลุ่มตัวอย่างมีรายได้โดยเฉลี่ยต่อคนต่อเดือนต่ำสุด 3,210 บาท และสูงสุด 14,688 บาท

5. อัตราผลตอบแทนส่วนบุคคล และอัตราผลตอบแทนทางสังคม

จากค่าต้นทุนและผลตอบแทนทางการศึกษา เมื่อนำมาคำนวณค่าอัตราผลตอบแทนภายใน (The Internal Rate of Return หรือ IRR) ทั้งส่วนบุคคล และด้านสังคม ได้ค่า $r = 15.75\%$ และ 14.86% ตามลำดับ ซึ่งหมายความว่า การลงทุนทางการศึกษาของนักศึกษาในวิทยาลัยช่างศิลป์จะให้อัตราผลตอบแทน ร้อยละ 15.75 นับเป็นอัตราผลตอบแทนที่ค่อนข้างสูง เมื่อเปรียบเทียบกับอัตราดอกเบี้ยเงินฝากธนาคารในปัจจุบันมีค่าเพียงร้อยละ 7.25

สำหรับอัตราผลตอบแทนทางสังคมปรากฏว่ามีค่าเท่ากับ 14.86 เปอร์เซ็นต์ หมายความว่า หากรัฐจะเลือกลงทุนในโครงการจัดการศึกษาช่างศิลป์จะได้รับผลตอบแทนในอัตราร้อยละ 14.86 นับเป็นอัตราผลตอบแทนที่สูงกว่าอัตราผลตอบแทนการลงทุนทางการช่างสาขาอื่น (รายละเอียดอัตราผลตอบแทนทางการศึกษาจากงานวิจัยอื่น ๆ ปรากฏในตารางที่ 38 ถึง 43 หน้า 160-163 ภาคผนวก ค.)

อภิปรายผลการวิจัย

1. ต้นทุนส่วนบุคคลของนักศึกษาวิทยาลัยช่างศิลป์

ผลการวิจัยด้านต้นทุนส่วนบุคคลของนักศึกษาวิทยาลัยช่างศิลป์พบว่า ต้นทุนทางตรงของนักศึกษาเฉลี่ยต่อคนต่อปีมีค่า 19,917.15 บาท หรือ ตลอด 5 ปีการศึกษามีค่าโดยเฉลี่ย 99,585.74 บาทต่อคน ค่าใช้จ่ายดังกล่าวเป็นค่าที่ค่อนข้างสูงเมื่อเปรียบเทียบกับการศึกษาในสาขาอื่น ๆ เช่น จากผลงานวิจัยของ นิพนธ์ บุญรักษา (2527: 57) พบว่า ค่าใช้จ่ายส่วนบุคคลต่อคนต่อปีของนักศึกษาวิทยาลัยครุธรรมิระดับ ปกศ.สูง มีค่า 12,242.44 บาท (13,189.02 บาท) และระดับปริญญาตรีมีค่า 14,551.97 บาท (15,677.12 บาท) และผลงานวิจัยของ วัชรวิ ธิลาสเดชานนท์ (2522: 51-67) พบว่าต้นทุนส่วนบุคคลต่อคนต่อปีของช่างกลปทุมวันระดับ ปวช. มีค่าเพียง 2,022 บาท (3,250.75 บาท) ในขณะที่พาณิชยการพระนครและช่างก่อสร้างอุเทนถวายระดับ ปวช. มีค่า 2,479 บาท (3,985 บาท) และ

2,632 บาท (4,231 บาท) ตามลำดับ นอกจากนี้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2528: 167-170) ได้พบว่า ค่าใช้จ่ายส่วนตัวนักศึกษามหาวิทยาลัยของรัฐที่มีค่าสูงสุดคือ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า วิทยาลัยลาดกระบัง คือมีค่าโดยเฉลี่ยต่อคนต่อปีเท่ากับ 25,854 บาท และนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์เสียค่าใช้จ่ายส่วนตัวต่อคนต่อปีโดยเฉลี่ยต่ำสุดคือ 18,330 บาท เมื่อพิจารณาตามสาขาวิชา พบว่าสาขาวิชาจิตรศิลป์เสียค่าใช้จ่ายส่วนตัวสูงที่สุดต่อคนต่อปีเท่ากับ 34,007 บาท จากงานวิจัยนี้ได้ให้การสนับสนุนว่า การศึกษาด้านศิลปะไม่ว่าระดับใดนักศึกษาต้องสิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายส่วนตัวในอัตราที่สูงกว่าการศึกษาในสาขาอื่น ๆ (หมายเหตุ ตัวเลขจำนวนเงินในวงเล็บ หมายถึง ค่าที่ปรับด้วยดัชนีราคาผู้บริโภค เป็นปี 2530)

อนึ่ง เมื่อพิจารณาประเภทต้นทุนส่วนบุคคลของนักศึกษา พบว่าส่วนใหญ่เป็นค่าใช้จ่ายส่วนตัวนักศึกษามากกว่าค่าใช้จ่ายที่จ่ายให้กับสถานศึกษา อันได้แก่ ค่าบำรุงการศึกษา ค่าธรรมเนียมต่าง ๆ ฯลฯ รายจ่ายที่จ่ายให้กับสถานศึกษาตลอด 5 ปีการศึกษามีค่าโดยเฉลี่ย 5,870.74 บาท เท่านั้น เมื่อเปรียบเทียบค่าใช้จ่ายที่จ่ายให้สถานศึกษากับค่าใช้จ่ายส่วนตัว พบว่ามีสัดส่วนประมาณ 1 : 15 หรือร้อยละค่าใช้จ่ายให้สถานศึกษาต่อค่าใช้จ่ายส่วนตัวนักศึกษามีค่าโดยเฉลี่ย 6.44

สำหรับค่าใช้จ่ายส่วนตัวนักศึกษา ประเภทค่าใช้จ่ายที่มีค่าสูงที่สุดได้แก่ ค่าอาหาร คือ มีค่าโดยเฉลี่ยร้อยละ 27.41 หรือประมาณ 1 ใน 4 ของค่าใช้จ่ายส่วนตัวนักศึกษา ซึ่งผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2528: 138) ที่พบว่า ค่าใช้จ่ายทางการศึกษาในมหาวิทยาลัยของรัฐหรือวิทยาลัยเอกชนที่มีค่าสูงสุดมิใช่ค่าใช้จ่ายเพื่อการศึกษาโดยตรงแต่กลับเป็นค่าอาหาร เหตุผลประการหนึ่งที่นักศึกษามหาวิทยาลัยช่างศิลป์มีรายจ่ายด้านค่าอาหารสูง อาจเป็นเพราะที่ตั้งของวิทยาลัยช่างศิลป์ตั้งอยู่ในเขตลาดกระบัง การเดินทางมายังสถานศึกษาวิธีที่สะดวกและนักศึกษาใช้มากที่สุดได้แก่ ทางรถไฟ ซึ่งมีเวลาในการเดินทางแน่นอนและมีขบวนรถจำกัด ขบวนรถไฟที่นักศึกษาใช้บริการมากที่สุดได้แก่ ขบวนรถดอนเมือง-หัวตะเข้ ซึ่งออกจากสถานีดินทาง (ดอนเมือง) เวลา 6.05 น. หรือขบวนรถไฟที่ออกจากสถานีหัวลำโพง เวลา 6.00 และ 7.00 ตามลำดับ ทำให้นักศึกษาต้องเดินทางจากบ้านแต่เช้า และกลับบ้านค่ำ ดังนั้นจึงต้องรับประทานอาหารนอกบ้านทั้งช่วงเช้าและเย็น

ค่าใช้จ่ายส่วนตัวนักศึกษาที่สูง เป็นอันดับสอง ได้แก่ ค่าอุปกรณ์การศึกษา คือ มีค่าโดยเฉลี่ยร้อยละ 24.59 หรือประมาณ 1 ใน 4 ของค่าใช้จ่ายส่วนตัวนักศึกษา และ ผลงานวิจัยนี้ได้ผลเช่นเดียวกับงานวิจัยของ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2528 : 138) ที่พบว่าค่าอุปกรณ์การศึกษาของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยของรัฐและวิทยาลัย เอกชนมีค่าสูง เป็นอันดับสองรองจากค่าอาหาร สำหรับสาขาวิชาที่นักศึกษาเสียค่าอุปกรณ์การเรียนสูงที่สุดได้แก่ สาขาจิตรศิลป์ และสาขาสถาปัตยกรรมศาสตร์ จากข้อค้นพบทั้งสองแสดงให้เห็นว่านักศึกษา ด้านศิลปะต้องลงทุนในด้านอุปกรณ์การศึกษาสูงกว่าสาขาวิชาอื่นไม่ว่าจะเป็นสาขาสังคมศาสตร์ วิทยาศาสตร์ หรือ คณิตศาสตร์ ทั้งในระดับต่ำกว่าปริญญาตรีและระดับปริญญาตรี เหตุผลที่เป็น เช่นนี้อาจ เป็นเพราะธรรมชาติและเนื้อหาของวิชาด้านศิลปะ วัสดุอุปกรณ์การศึกษาศิลปะเป็นวัสดุสิ้นเปลือง มิใช่ลงทุนเพียงครั้งเดียวสามารถใช้งานจบหลักสูตร ในบางวิชานักศึกษาต้องซื้ออุปกรณ์เพื่อ ประกอบการเรียนการสอนทุกครั้ง เช่น วิชาวาดเส้น จิตรกรรม องค์ประกอบศิลป์ ฯลฯ วัสดุ ดังกล่าวได้แก่ กระดาษ เขียนภาพ สีน้ำ สีน้ำมัน กรอบรูป ดินสอคำ ฯลฯ โดยเฉพาะกระดาษ เขียนภาพแผ่นใหญ่ราคาแผ่นละ 5 บาท (ราคาปัจจุบันปี 2530) นักศึกษาต้องใช้ในวิชาจิตรกรรม ทุกสัปดาห์อย่างน้อยที่สุดสัปดาห์ละ 1 แผ่น ดังนั้นในภาคเรียนหนึ่งต้องลงทุนเฉพาะค่ากระดาษใน การเขียนรูปประมาณ 300-800 บาท (ซึ่งมิได้รวมค่าสี ฯลฯ) นอกจากนี้ยังมีวิชาศิลปะอื่น ๆ เช่น วิชาศิลปะไทย ภาพลายไทย ลายรดน้ำ ซึ่งนักศึกษาต้องลงทุนซื้อแผ่นทองคำเปลวปิดลงเป็น ส่วนหนึ่งในภาพ ราคาแผ่นทองคำเปลวแผ่นละ 3 บาท (ราคาปัจจุบันปี 2530) หรือในวิชา สถาปัตยกรรมไทยหรือวิชาตกแต่งก่อนจบหลักสูตรนักศึกษาต้องมีการสร้างหุ่นจำลองเรือนไทย ซึ่งมีต้นทุนการผลิตอย่างต่ำหลังละ 1,000 บาท เป็นต้น ค่าวัสดุสิ้นเปลืองต่าง ๆ เหล่านี้เป็น สิ่งที่นักศึกษาต้องลงทุน เพราะรัฐหรือผู้บริหารมักจะมองข้ามสิ่งเหล่านี้และให้ความสนใจในการ ลงทุนด้านสิ่งก่อสร้าง อาทิ ห้องทดลอง เครื่องจักร เครื่องกล ครัวภัณฑ์ต่าง ๆ ในการช่างสาขา อื่น แต่ละเลยที่จะลงทุนให้กับวัสดุสิ้นเปลืองต่าง ๆ ในสาขาวิชาศิลปะ ภาคนี้นี้จึงตกเป็นของ นักศึกษาเพราะประ เด็นดังกล่าวถูกมองข้ามจากผู้บริหารโดยสิ้นเชิง

2. ต้นทุนทางสังคมในการจัดการศึกษาช่างศิลป์

ในด้านต้นทุนทางสังคม ซึ่งจำแนกเป็นค่าใช้จ่ายค่าเนิมนการและค่าใช้จ่ายทุน ทรัพย์สิน ผลการวิจัยพบว่า ค่าใช้จ่ายค่าเนิมนการของวิทยาลัยช่างศิลป์ (ปี 2525-2529) ส่วนใหญ่เป็นรายจ่ายจากเงินงบประมาณแผ่นดิน (ร้อยละ 94.51 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมด) หมวด

รายจ่ายที่มีค่าสูงที่สุดได้แก่ หมวดเงินเดือนและค่าจ้างประจำ เมื่อพิจารณาค่าใช้จ่ายดำเนินการ โดยเฉลี่ยต่อคนต่อปี พบว่ามีค่า 8,510.20 บาท ค่าดังกล่าวใกล้เคียงกับผลงานวิจัยของ วัชรวิลาสเดชาพันธ์ (2522: 51) ที่พบว่า ต้นทุนทางสังคมต่อคนต่อปีของช่างกลทุมวัน และช่างก่อสร้างอุเทนถวาย มีค่า 7,167.98 บาท และ 7,582.36 บาท ตามลำดับ (ค่าที่ปรับเป็นปี 2530 แล้ว) ส่วน ศรียาตรา จิวสวัสดิ์ (2525: 55-61) ว่าค่าใช้จ่ายดำเนินการของวิทยาลัยช่างอุตสาหกรรมสังกัดกรมอาชีวศึกษา โดยเฉลี่ยต่อคนต่อปีมีค่า 8,274.23 บาท (ค่าที่ปรับ เป็นปี 2530 แล้ว) นั่นคือ ในการศึกษาในระดับนี้รัฐบาลจะลงทุนให้ต่อคนต่อปีระหว่าง 7,000-8,500 บาท ไม่แตกต่างกัน ทั้ง ๆ ที่ศิลปวัฒนธรรมมีความสำคัญไม่น้อยไปกว่าการช่างสาขาอื่น เพราะศิลปวัฒนธรรม เป็นสิ่งที่แสดงถึงเอกลักษณ์ ความเจริญของชาติ ช่วยเกื้อกูลพุทธิปัญญาและพัฒนาจิตใจมนุษยชาติ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอนุรักษ์ สืบทอดเผยแพร่ออกไปยังอนุชนรุ่นหลัง แม้ว่ารัฐจะเห็นความสำคัญของศิลปแต่ก็นำเสียดายที่เป็นเพียงนโยบายเท่านั้น

หากพิจารณาค่าใช้จ่ายทุนทรัพย์สิน พบว่า มีค่าโดยเฉลี่ยต่อคนต่อปีเท่ากับ 4,404 บาท หรือประมาณครึ่งหนึ่งของค่าใช้จ่ายดำเนินการ ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับผลการวิจัยอื่น ๆ เป็นค่าที่ค่อนข้างสูง เช่น ศรียาตรา จิวสวัสดิ์ (2525: 55-61) พบว่าค่าเฉลี่ยต้นทุนทรัพย์สินของวิทยาลัยช่างอุตสาหกรรมต่อคนต่อปีเท่ากับ 2,541.81 บาท (ค่าที่ปรับเป็นปี 2530) เหตุที่วิทยาลัยช่างศิลป์มีค่าใช้จ่ายด้านนี้สูงกว่าแห่งอื่น อาจเป็นเพราะวิทยาลัยย้ายมาตั้งที่เขตลาดกระบัง (ปี 2519) ทำให้ต้องลงทุนในการก่อสร้างอาคารเรียนอาคารปฏิบัติงานศิลปะ อาคารอเนกประสงค์ โรงอาหาร ฯลฯ ใหม่ทั้งหมด

กล่าวโดยสรุป ต้นทุนทางตรงทางสังคมของนักศึกษาวิทยาลัยช่างศิลป์มีค่า โดยเฉลี่ยต่อคนต่อปีเท่ากับ 12,914.20 บาท และมีค่า 21,140.40 บาทต่อผู้สำเร็จ ในขณะที่ ต้นทุนทางตรงส่วนบุคคลโดยเฉลี่ยต่อคนต่อปีเท่ากับ 19,917 บาท เมื่อเปรียบเทียบต้นทุนทางตรงส่วนบุคคลกับต้นทุนทางตรงทางสังคมต่อคนต่อปี พบว่า ต้นทุนทางตรงส่วนบุคคลมีค่ามากกว่า ต้นทุนทางสังคม เสียอีก หากเปรียบเทียบต้นทุนทางตรงส่วนบุคคลกับต้นทุนทางตรงทางสังคมต่อผู้สำเร็จ พบว่า มีสัดส่วนที่ใกล้เคียงกันมาก (คือ 1 : 1.06) ในขณะที่งานวิจัยของ วัชรวิลาสเดชาพันธ์ (2522: 55) พบว่า ต้นทุนทางตรงส่วนบุคคลต่อคนต่อปีต่อต้นทุนทางตรงทางสังคมต่อคนต่อปีของช่างก่อสร้างอุเทนถวายกับช่างกลทุมวันมีค่าสัดส่วนประมาณ 1 : 2 และ

1 : 3 ตามลำดับ สำหรับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2528 : 158) พบว่า สัดส่วนค่าใช้จ่ายของนักศึกษา : ค่าใช้จ่ายของรัฐในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา มีค่าตั้งแต่ ร้อยละ 10.4-52.0 โดยมหาวิทยาลัยที่นักศึกษาเสียค่าใช้จ่ายเป็นสัดส่วนน้อยที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับค่าใช้จ่ายของรัฐ ได้แก่ มหาวิทยาลัยมหิดล และมหาวิทยาลัยขอนแก่น คือ นักศึกษาเสียค่าใช้จ่ายไม่เกิน 1 ใน 6 ของค่าใช้จ่ายที่รัฐออกให้ ส่วนมหาวิทยาลัยที่นักศึกษาเสียค่าใช้จ่ายเป็นสัดส่วนสูงที่สุดได้แก่ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า กล่าวคือ นักศึกษาเสียค่าใช้จ่ายประมาณครึ่งหนึ่งของค่าใช้จ่ายของรัฐ แสดงให้เห็นว่าแม้ในระดับมหาวิทยาลัยสัดส่วนที่สูงที่สุดมีค่าเพียง 1 : 2 แต่สำหรับวิทยาลัยช่างศิลป์สัดส่วนดังกล่าวมีค่าเกือบเท่ากัน ตัวเลขนี้ย่อมแสดงว่าการลงทุนทางการศึกษาในวิทยาลัยช่างศิลป์ นักศึกษาต้องรับภาระในการศึกษาเท่า ๆ กับรัฐ ซึ่งต่างกับการศึกษาในสาขาอื่นหรือระดับอื่น ๆ มีผู้รับภาระส่วนใหญ่จะเป็นรัฐ เพราะถือว่าการศึกษาเป็นบริการทางสังคมอย่างหนึ่งที่จัดให้กับประชาชน ในชาติ ดังนั้นรัฐหรือผู้บริหารในระดับสูงควรพิจารณาหาทางช่วยเหลือแบ่งเบาภาระนักศึกษาด้วยวิธีการต่าง ๆ อาทิ พิจารณาให้งบประมาณส่วนวัสดุอุปกรณ์การศึกษาเพิ่มขึ้น จัดตั้งกองทุน หรือตั้งธนาคารเพื่อการศึกษา ศิลป ฯลฯ

เมื่อพิจารณาด้านทุนทางสังคมต่อคนต่อปี เปรียบเทียบกับต้นทุนทางสังคมต่อผู้สำเร็จหนึ่งคนพบว่า มีค่าแตกต่างกัน 34,047 บาท นี่ย่อมแสดงว่าในแต่ละปีรัฐต้องสูญเสียงบประมาณเนื่องจากการเรียนช้ากว่ากำหนดและการลาออกกลางคันในอัตราที่ค่อนข้างสูง จึงเป็นสาเหตุที่ทำให้ต้นทุนทางสังคมมีค่าสูงขึ้น อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาในส่วนตัวนักศึกษา เฉพาะกรณีวิทยาลัยช่างศิลป์การลาออกกลางคันอาจไม่จัดเป็นความสูญเสียเปล่าโดยสิ้นเชิง เพราะนักศึกษาที่ลาออกกลางคันส่วนใหญ่มีสมาเหตุจากปัญหาทาง เศรษฐกิจ และปัญหาทางสังคม นักศึกษาเหล่านี้มีพื้นฐานความรู้ทาง ศิลป จึงสามารถออกไปทำงานหาเลี้ยงชีพได้ บางคนอาจออกไปประกอบอาชีพอิสระส่วนตัว ซึ่งเป็นที่น่าเสียดายที่ว่านักศึกษาเหล่านี้ถ้ามีโอกาสในการศึกษา เขาอาจสามารถพัฒนาความสามารถให้ดียิ่งขึ้น อนึ่งน่าจะได้มีการศึกษาเพิ่มเติมถึงประเด็นปัญหานี้ต่อไป

3. ผลตอบแทนหรือรายได้ผู้สำเร็จระดับประกาศนียบัตรศิลปศึกษาชั้นสูง

ผลการวิจัยรายได้ผู้สำเร็จระดับประกาศนียบัตรศิลปศึกษาชั้นสูง พบว่าส่วนใหญ่ผู้สำเร็จการศึกษาจากวิทยาลัยช่างศิลป์ ทำงานในบริษัทหรือธุรกิจเอกชน (ร้อยละ 55.6) ซึ่ง

รายได้สูงสุดอยู่ในระดับอายุ 34 ปี คือมีรายได้โดยเฉลี่ยเดือนละ 15,319.79 บาท ส่วนใหญ่รายได้จะมีค่าเพิ่มขึ้นตามระดับอายุ จากข้อมูลรายได้ทำให้ทราบว่าผู้สำเร็จการศึกษาจากวิทยาลัยช่างศิลป์มีรายได้โดยเฉลี่ยค่อนข้างสูง และผลงานวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ วัชรวิลาสเดชานนท์ (2522: 43) ที่พบว่า บุคคลที่สำเร็จทางด้านช่างอาชีพศึกษาที่อยู่ในวัยทำงานอายุ 20-40 ปี มักมีงานพิเศษอื่น ๆ ทำนอกเหนือจากงานประจำคิดแล้วเป็นจำนวนถึงร้อยละ 12 ซึ่งงานพิเศษนี้มักเป็นงานที่ทำรายได้ดีพอสมควร สำหรับผู้สำเร็จทางด้านช่างศิลป์พบว่าร้อยละ 58.1 มีงานพิเศษทำนอกเหนือจากงานประจำ จึงทำให้รายได้ของผู้สำเร็จจากวิทยาลัยช่างศิลป์อยู่ในระดับสูง งานพิเศษตามที่กลุ่มตัวอย่างระบุนั้น ส่วนใหญ่เป็นงานที่เกี่ยวข้องกับความสามารถเชิงศิลป์ ซึ่งมีอยู่ในตัวนักศึกษา ประกอบกับการฝึกฝนที่ได้รับจากวิทยาลัย อาทิ งานในโรงพิมพ์ งานจัดเรียงคิ้วหนังสือ งานเขียนแบบซิลค์สกรีน เขียนภาพเหมือน ภาพจิตรกรรม ภาพลายไทย งานทำหุ่นจำลอง หัวโขน ออกแบบผลิตภัณฑ์ ออกแบบลายผ้า ออกแบบเครื่องประดับ เขียนภาพประกอบในนิตยสารต่าง ๆ ถ่ายภาพโฆษณา งานตกแต่งหน้าร้าน ตกแต่งและจัดสวน งานด้านเสริมสวยตกแต่งหน้าเจ้าสาว นางแบบ ตกแต่งหน้าเด็ก ตกแต่งโต๊ะอาหาร เปิดร้าน gift shop ฯลฯ จากข้อมูลนี้ย่อมแสดงว่ายิ่งสังคมมีความเจริญก้าวหน้ามากขึ้น การแข่งขันต่าง ๆ จำต้องนำศิลป์ เช่น ศิลปสร้างสรรค์ (Creativity Art) เข้ามาดึงดูดความสนใจและเพิ่มราคาสินค้า จะเห็นได้ว่าศิลป์ได้เข้ามามีบทบาทในวงการต่าง ๆ โดยเฉพาะวงการธุรกิจโดยเข้ามาในรูปแบบศิลปะ (Commercial Art) ดังนั้นความต้องการของตลาดแรงงานด้านนี้จึงมีมากขึ้นตามไปด้วย

อย่างไรก็ตาม ความแตกต่างของรายได้มิใช่เป็นผลจากการศึกษาเพียงอย่างเดียว อาจมีผลมาจากตัวแปรอื่น ๆ ดังนั้นจึงได้จัดอิทธิพลของตัวแปรอื่น ๆ ออกไปโดยการวิเคราะห์สมการถดถอยของรายได้ ซึ่งพบว่า ตัวแปรที่ส่งผลต่อรายได้มีทั้งหมด 8 ตัว ได้แก่ อายุ อาชีพหรือราชการ จำนวนชั่วโมงในการทำงานต่อวัน การได้ไปอบรมหรือดูงาน ตัวแปรทั้ง 4 นี้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Mark Blaug (1971) และ วัชรวิลาสเดชานนท์ (2522) นอกจากนี้ยังมีตัวแปรอีก 4 ตัว ที่ส่งผลให้กับรายได้ของผู้สำเร็จการศึกษาจากวิทยาลัยช่างศิลป์ กล่าวคือ อาชีพประกอบธุรกิจส่วนตัว ผู้เคยมีผลงานศิลป์ได้รางวัลระหว่างศึกษา ผู้เคยมีงานพิเศษทำระหว่างศึกษา และอาชีพพนักงานรัฐวิสาหกิจ ตัวแปรดังกล่าวนี้เป็นองค์ประกอบในทางศิลป์ เช่น การ

เคยมีผลงานศิลปะได้รางวัลระหว่างศึกษา ย่อมทำให้มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักส่งผลให้มีรายได้ดีขึ้น นอกจากนี้การเป็นผู้เคยมีงานทำระหว่างศึกษาทำให้มีประสบการณ์ในการทำงาน เป็นที่น่าสังเกตว่าอาชีพทางศิลปะต้องการผู้มีความสามารถมีชื่อเสียง เป็นที่ยอมรับ มีประสบการณ์ในการทำงาน ดังนั้น วิทยาลัยช่างศิลป์ควรสนับสนุนให้มีการจัดแสดงผลงานทางศิลปะให้มากขึ้น ส่งเสริมให้นักศึกษาส่งผลงานศิลปะไปประกวดทั้งในประเทศและต่างประเทศ เพื่อสร้างชื่อเสียงและประกาศเกียรติคุณของนักศึกษาให้เป็นที่ประจักษ์ในสังคม อาจให้การยกย่องส่งเสริมผู้มีผลงานศิลปะดีเด่น โดยให้เกียรติ เป็นกรรมการร่วมในการตัดสินงานศิลปะต่าง ๆ เป็นต้น

4. อัตราผลตอบแทนส่วนบุคคลและอัตราผลตอบแทนทางสังคม

ผลการวิจัยพบว่า อัตราผลตอบแทนส่วนบุคคลอยู่ในอัตราที่ค่อนข้างสูงคือ ประมาณร้อยละ 15.75 ตัวเลขนี้ชี้ให้เห็นสภาพการลงทุนและผลตอบแทนที่นักศึกษาอาจได้รับจากการลงทุนในวิทยาลัยช่างศิลป์ ค่าดังกล่าวหากเปรียบเทียบกับอัตราดอกเบี้ยเงินฝากประจำของธนาคารพาณิชย์ ซึ่งมีค่าร้อยละ 7.25 (ปี 2530) การลงทุนเพื่อการศึกษาในวิทยาลัยช่างศิลป์ย่อมให้ผลตอบแทนที่สูงกว่ามาก

อัตราผลตอบแทนทางสังคมมีค่าในอัตราที่สูงใกล้เคียงกันคือ ประมาณร้อยละ 14.86 ตัวเลขนี้แสดงให้เห็นสภาพการลงทุนและผลตอบแทนทางเศรษฐกิจที่สังคมได้รับจากการจัดการศึกษาของวิทยาลัยช่างศิลป์ ตัวเลขดังกล่าวจะเป็นข้อมูลสำหรับผู้วางแผนการศึกษาที่จะนำไปใช้ประกอบการตัดสินใจในการวางแผนนโยบายจัดการศึกษาด้านนี้ต่อไป

ถ้าเปรียบเทียบอัตราผลตอบแทนส่วนบุคคล และอัตราผลตอบแทนทางสังคมกับสาขาอื่น ๆ เช่น งานวิจัยของ วัชรวิลาสเคชานนท์ (2522: 67) พบว่า อัตราผลตอบแทนภายในส่วนบุคคลและทางสังคมของพาณิชย์การพระนคร เป็นร้อยละ 9.67 และ 6.77 ตามลำดับ ขณะที่ช่างก่อสร้างอุเทนถวายมีอัตราผลตอบแทนทั้งสองเป็นร้อยละ 9.38 และ 4.75 ตามลำดับ ช่างกลปทุมวันมีค่าอัตราผลตอบแทนทั้งสองเป็นร้อยละ 12.75 และ 8.39 ตามลำดับ พุทธิ ศิริบรรณพิทักษ์ (1984: 93) พบว่า อัตราผลตอบแทนภายในส่วนบุคคล และทางสังคม โดยเฉลี่ยของการฝึกหัดครูระดับ ปกศ.สูง มีค่าร้อยละ 9.78 และ 8.24 ตามลำดับ เป็นที่น่าสังเกตว่า อัตราผลตอบแทนส่วนบุคคลจากงานวิจัยทั้งหมด มีค่าสูงกว่าอัตราผลตอบแทนทางสังคม ทั้งนี้อาจเป็น เพราะการจัดการศึกษาเป็นบริการทางสังคมอย่างหนึ่งที่รัฐต้องจัดให้กับประชาชนในชาติ ดังนั้นภาระด้านต้นทุนในการศึกษาส่วนใหญ่จึงตกอยู่กับสังคมมากกว่าบุคคล ทำให้ผลตอบแทนที่บุคคลได้รับมีค่าสูงกว่าผลตอบแทนทางสังคม

จากผลการวิจัยนี้พบว่า การลงทุนทางการศึกษาของวิทยาลัยช่างศิลป์ ทั้งส่วนบุคคลและทางสังคมให้อัตราผลตอบแทนที่มีค่าใกล้เคียงกันแม้ว่าการจัดการศึกษาจะเป็นวิธีการที่รัฐจะจัดให้กับประชาชนก็ตาม แต่อัตราผลตอบแทนที่สังคมได้รับจากการศึกษานี้มีค่าสูงกว่าการศึกษาอื่น ๆ มาก สำหรับผลตอบแทนก็ให้ผลเช่นเดียวกัน ผลดังกล่าวอาจเป็นเหตุจูงใจให้เอกชนลงทุนจัดการศึกษาด้านนี้ด้วย เช่น โรงเรียนไทยวิจิตรศิลป์ โรงเรียนอาชีพศิลป์ เป็นต้น เพราะเล็งเห็นความต้องการของผู้เรียนและตลาดที่จะรับผู้สำเร็จออกไปทำงานได้ เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม การลงทุนในวิทยาลัยช่างศิลป์ยังคงเป็นที่ต้องการของผู้สนใจมากกว่าที่อื่น ๆ ปัจจุบันรัฐได้ส่งเสริมการลงทุนการจัดการศึกษาด้านศิลป์ในระดับมหาวิทยาลัยมากขึ้น เป็นที่น่าสงสัยว่าผู้สำเร็จการศึกษาด้านนี้ในระดับปริญญาจะได้รับผลตอบแทนเป็นอย่างไร น่าจะมีการศึกษาในเรื่องนี้อย่างลึกซึ้งต่อไป เพื่อจะได้ข้อมูลในการพิจารณาจัดการศึกษาด้านนี้ในระดับมหาวิทยาลัยหรือตั้ง เป็นเพียงสถาบันพิเศษเฉพาะสาขาเท่านั้น อนึ่งจากข้อมูลเชิงประจักษ์ของผู้วิจัยพบว่า นักศึกษาที่มีความสามารถทางศิลป์ส่วนใหญ่จะมีความสามารถหรือเชี่ยวชาญเฉพาะด้านใดด้านหนึ่งมากกว่าที่จะมีความสามารถในทุก ๆ ด้าน ดังนั้นนักศึกษาที่มีความสามารถเฉพาะเหล่านี้โอกาสที่จะสอบข้อสอบคัดเลือกวิชาต่าง ๆ เข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยนี้น้อยมาก จึงเกิดการโต้แย้งกันว่ารัฐควรสนับสนุนหรือส่งเสริมการศึกษานี้ในระดับมหาวิทยาลัยหรือเป็นเพียงตั้งเป็นสถาบันเฉพาะชั้นเรื่องนี้ควรจะได้มีการศึกษาอย่างจริงจังต่อไป แต่อย่างไรก็ตาม การวิจัยนี้ก็ได้อธิบายว่า อัตราผลตอบแทนการลงทุนทางการศึกษาในวิทยาลัยช่างศิลป์ ทั้งส่วนบุคคลและส่วนสังคมมีค่าสูงกว่าการศึกษาระดับเดียวกันในสาขาอื่น

ข้อเสนอแนะ

1. ผลการวิจัยนี้พบว่าต้นทุนส่วนบุคคลมีค่าค่อนข้างสูง ดังนั้นผู้บริหารระดับสูงควรพิจารณาหาวิธีช่วยเหลือนักศึกษา เช่น จัดตั้งกองทุน หรือจัดสรรเงินกู้สำหรับนักศึกษาที่เรียนดีแต่ขาดแคลนทุนทรัพย์ โดยอาจให้ทำสัญญาชำระเงินกู้ดังกล่าวภายในระยะเวลาที่กำหนด (อาจเป็น 5-10 ปี) หลังจากสำเร็จการศึกษาแล้ว

2. วิทยาลัยช่างศิลป์อาจจัดตั้งสหกรณ์ขึ้น เพื่อจำหน่ายอุปกรณ์การศึกษาในราคาที่ถูกกว่าราคาในท้องตลาด เป็นการช่วยแบ่งเบาภาระด้านวัสดุอุปกรณ์การศึกษาของนักศึกษา

3. วิทยาลัยช่างศิลป์ควรมีการศึกษาสาเหตุของการเรียนช้ากว่ากำหนด เช่น พิจารณาในด้านหลักสูตรการจัดการเรียนการสอน สำหรับนักศึกษาที่ลาออกกลางคัน เพราะปัญหาทางเศรษฐกิจ วิทยาลัยควรพิจารณาเปิดโอกาสรับบุคคลเหล่านี้กลับเข้าศึกษาต่อ หากเขาต้องการที่จะเพิ่มพูนความรู้ของตน

4. เนื่องจากงานวิจัยนี้ศึกษา เฉพาะผลตอบแทนในส่วนที่เป็นตัวเงินเท่านั้น ดังนั้น ควรจะได้มีการศึกษาในส่วนที่ไม่ใช่ตัวเงิน อาทิ ความภาคภูมิใจในสังคม ฯลฯ

5. หากมีผู้สนใจที่จะศึกษาในด้านนี้ต่อไป ควรจะได้มีการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับตัวแปรอื่น ๆ ที่อาจมีผลต่อรายได้ เช่น ความสามารถพิเศษเฉพาะด้านทางศิลป์ ความคิดสร้างสรรค์ เป็นต้น

6. เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้ศึกษาเฉพาะกรณีวิทยาลัยช่างศิลป์เท่านั้น ควรได้มีการศึกษาสภาพการลงทุนและผลตอบแทนในสถานศึกษาศิลปะแห่งอื่นทั้งภาครัฐบาลและเอกชนต่อไป

7. เนื่องจากงานวิจัยนี้สามารถคำนวณผลตอบแทนจากรายได้ผู้สำเร็จการศึกษาได้เพียง 12 รุ่นคือ รุ่นปีการศึกษา 2518 (รุ่นที่ 1) จนถึงรุ่นปีการศึกษา 2529 (รุ่นที่ 12) กลุ่มตัวอย่างจำกัดอยู่เพียงช่วงอายุสูงสุดที่ 37 ปีเท่านั้น ผลตอบแทนของผู้สำเร็จการศึกษายังไม่ถึงจุดอิ่มตัว คือยังไม่ทราบถึงจุดสูงสุดของรายได้ ดังนั้นในอนาคตควรมีการศึกษาติดต่อให้สมบูรณ์ของผลตอบแทนของกลุ่มผู้สำเร็จการศึกษาจนถึงอายุ 60 ปี

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย